

PROGRAM

22. 9. st	18.00 PŘEŽIL JSEM SVOU SMRT
	20.30 ZASTIHLA MĚ NOC
23. 9. út	18.00 SMRT SI ŘÍKÁ ENGELCHEN
	20.30 ATENTÁT
24. 9. pá	18.00 NĚMÁ BARIKÁDA
	20.30 MARATÓN
	22.30 STÍNY HORKÉHO LÉTA
25. 9. so	18.00 ZÁNIK SAMOTY BERHOF
	20.30 OBČAN BRYCH
	22.30 KRÁL ŠUMAVY

VÝSTAVA VE FOYER KINA AERO

23. 8.–30. 9. 2010

PROPAGANDA A IDEOLOGIE V ČESKÉM FILMOVÉM PLAKÁTU

Výstava třiceti plakátů, jež tematicky souzní s přehlídkou „Propaganda a ideologie v českém filmu“. Výstavní kolekce obsahuje jak návrhy plakátů k „rudým filmovým hitům“ 50.let (Anna proletářka, Rudá záře nad Kladnem, Nástup, Pole neorané), tak normalizační plakáty ze 70. a 80. let k ideologicky tendenčním filmům (Rukojmí z Bella Vista, Kdo hledá zlaté dno, Černý vlk).

VŠECHNY PLAKÁTY JSOU SOUČÁSTÍ SBÍRKY FILMOVÝCH PLAKÁTŮ TERRYHO PONOŽKY

WWW.TERRYHOPONOZKY.CZ, WWW.TERRY-POSTERS.COM

KINO AERO, BISKUPCOVA 31, PRAHA 3, 130 00.
TEL. 271 771 349.

REZERVACE VSTUPENEK PO-PÁ 10-17H
NA 608 33 00 88 NEBO NA WWW.KINOAERO.CZ.

VSTUPNÉ NA VŠECHNY PROJEKCE JE 80 Kč

STÍNY HORKÉHO LÉTA (1977)

režie František Vláčil; scénář Jiří Křižan; kamera Ivan Šlapeta; hudba Zdeněk Liška; hrají Juraj Kukura, Marta Vančurová, Gustáv Valach, Jiří Bartoška, Augustin Kubán, Ilja Prachař aj. Opus Františka Vláčila, jeden z mála umělecky cenných filmů z doby normalizace, je žánrovou variací psychologického westernu, respectively easternu. Horal Jura Baran, usazený s rodinou na beskydské samotě, čelí na konci léta 1947 převaze banderovců. Ti jsou prezentováni jednoznačně ideologicky jako personifikované zlo – němé, záluďné a kruté. Hrdina jedná po vzoru ušlechtilých kovbojů, kteří riskují život a nakonec při záchraně životů ostatních statečně zemřou. Politická tendenčnost se v obraznosti filmové řeči téměř vytrácí, v mistrovsky navozeném napětí se klene předzvěst neodvratné tragédie. I drsné dějové akce Vláčil komponoval v úchvatných krajinných záběrech s tajemnými lyrickými podtóny.

ZÁNIK SAMOTY BERHOF (1983)

režie Jiří Svoboda; scénář Vladimír Körner, J. Svoboda; kamera Vladimír Smutný; hudba Jozef Revalló; hrají Jana Brejchová, Ladislav Křiváček, Milan Kňažko, Evelyn Steimarová aj. Politikum ve filmu Jiřího Svobody z poválečných Sudet potlačil do jisté míry žánr thrilleru a pochmurná atmosféra všeobecného strachu a nebezpečí. Permanentní hrůza a úzkost, ve filmu skoro fyzicky hmatatelné, korespondují se syrovou baladicitou nevládné krajiny. Obyvatele na lesní samotě terorizuje skupina zfanatizovaných německých verwolfů, kteří se pokoušejí prostřílet do Německa. Drsné, převážně mužské osazenstvo na Berhovu ovládá tvrdou vojenskou rukou řádová sestra. Salome je postava s tajemstvím, která skrývá pod hábitem válečný kříž i potlačené ženství. Deformovaná je i její křesťanská duchovnost (i cenzurními zásahy). Až smrt, které se rezignovaně odevzdává, přináší ve filmu katarzi.

OBČAN BRYCH (1958)

režie Otakar Vávra; scénář J. Otčenášek, O. Vávra; kamera Jan Kaluš; hudba Jiří Sroka; hrají Karel Höger, Vlasta Fialová, Otomar Krejča, Zdeněk Štěpánek, Eduard Kohout, Jan Pivoz aj. V románové předloze Jana Otčenáška se objevil nový typ hrdiny, který nepodléhal plakátovému schématu kladného či záporného hrdiny v socialistickém realismu. Komunistická propaganda do něj nebyla imputována prvoplánově, ale daleko rafinovaněji. Příslušník inteligence Brych se odmítá připojit po únorovém převratu k vítězné straně. Ačkoli se brání ideologickému tlaku, není třídním nepřítelem, neboť se a priori předpokládal jeho přerod. Ve filmové adaptaci Otakara Vávry proběhla hrdinova politická konverze nepřesvědčivě, což dobová kritika filmu vytkla, stejně jako chybějící dominanci dělnického kádra. Oč méně filmový Brych přesvědčil politicky, o to víc lidsky, především hereckou zásluhou Karla Högra.

KRÁL ŠUMAVY (1959)

režie Karel Kachyňa; scénář Rudolf Kalčík, K. Kachyňa; kamera Josef Illík; hudba Miloš Vacek; hrají Radovan Lukavský, Jiří Vala, Jiřina Švorcová, Jaroslav Marvan, Jiří Holý aj. Film si udržuje mezi diváky neobyčejnou popularitu a téměř legendární pověst, ačkoli jde o ideologickou zakázku komunistického režimu na oslavu represivních pohraničních složek. Scenárista R. Kalčík i režisér Karel Kachyňa se prokázali jako zkušení „specialisté“ ve vojenském oboru. Úspěch filmu vycházel z promyšleného kalkulu zkombinovat dobrodružný žánr s ideologií v mimořádně poutavém provedení. Propaganda byla umně zamaskována do westernového dějového rámce, zidealizovaní příslušníci hrdinně sloužili „ve jménu lidu“ a zabíjení „protistátních živelů“ nebylo považováno za zločin. V napínavých přestřelkách filmaři působivě využili zamířené exteriéry a zrádných močálů na šumavské Kvilďe.

PROPAGANDA
A IDEOLOGIE
V ČESKÉM FILMU

UMĚLECKÉ A POLITICKÉ
TENDENCE NA SČESTÍ
22.–25. ZÁŘÍ 2010 KINO AERO
WWW.KINOAERO.CZ

PARTNEŘI

ÚVODNÍ SLOVO

MOTIVACE pro výběr filmů v této přehlídce vycházela z jejich ideologické poplatnosti a zároveň přihlížela k umělecké úrovni a zpětné divácké odezvě, která ne vždy odpovídala původním záměrům. Vybrané snímky se nikoli náhodou tematicky dotýkají sociálně a politicky vyhraněných údobí z českých dějin jako II. světová válka, holocaust (Přežil jsem svou smrt, Zastihla mě noc), protifašistický odboj a osvobozovací boje (Smrt si říká Engelchen, Atentát, Němá barikáda, Maratón). Anebo těsně poválečná agrese (Stíny horkého léta, Zánik samoty Berhof) či přelom po únoru 1948 a následné dění (Občan Brych, Král Šumavy).

BEZ OHLEDU na žánrovou rozdílnost a kvalitu zpracování se ani v jednom případě nejedná o primitivní propagandu. V ryze tendenčním, ale i v zodpovědnějším přístupu k dané problematice docházelo nevyhnutelně ke zkreslování historické pravdy a k propagaci totalitní ideologie. A to i u těch filmů, které v mezích cenzury polemizovaly nebo se vymykaly. Ani služebnost režimu však nezaručovala požadovaný výsledek a očekávanou reakci publika (viz bezprecedentní obliba Krále Šumavy nebo žánrová studie Zánik samoty Berhof). U některých snímků je nepřehlédnutelný odklon od povinného výkladu (Maratón) nebo snaha aspoň zastřít falzifikaci silou uměleckého výrazu (Stíny horkého léta, Zastihla mě noc).

CÍLEM tohoto defilé však není soudit, ale konfrontovat diváky, zejména v mladší generaci, s filmovým uměním z doby totality v jeho rozporuplnosti, kdy tvůrčí ambice se často nesmiřitelně střetávaly s mravními zásadami.

Autorem textů a úvodního slova je doc. Stanislava Přádná

MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 3 A KINO AERO POŘADÁ PŘEHLÍDKU FILMŮ V RÁMCI DOPROVODNÝCH AKCÍ K VÝSTAVĚ „20 LET OD PÁDU TOTALITY NEJEN (V) PRAZE 3“

„Svobodu, jednu z nejvyšších hodnot, si už nikdy nesmíme nechat vzít. Proto je důležité nezapomínat na dobu nedávno minulou a na tehdejší mechanismy manipulace s lidmi. Právě film byl od svých počátků často využívaným a zneužívaným médiem k masovému šíření propagandy.“

Pavel Hurda, radní Prahy 3

PŘEŽIL JSEM SVOU SMRT (1960)

režie Vojtěch Jasný; námět a scénář Milan Jariš; kamera Jaroslav Kučera; hudba Svatopluk Havelka; hrají František Peterka, Jiří Sovák, Fred Belmore, Vladimír Menšík, Rudolf Asmus aj. Film prolomil v čs. filmu dlouho tabuizované téma holocaustu. Fenomén koncentračního tábora poznal scenárista M. Jariš na vlastní kůži, v lágru zemřel i otec režiséra V. Jasného. Úsilí o autenticitu (film se natáčel ve skutečném táboře) se střetá s přímočarou propagandou. Komunističtí vězni jsou nejstatečnější, vydrží i bestiální mučení dozorcích a esesmanů, aktivně se zasazují o pomoc spoluvězňům. Protagonista, frajerský boxer, proře ve své politické neuvědomělosti pod cílevědomým vlivem podzemní komunistické organizace. Tezovitost v ději vyznačují dramaticky silné motivy např. obětavého bachaře, který se za boxera obětuje, nebo židovského pěvce, který před smrtí zazpívá v lomu Ave Maria.

ZASTIHLA MĚ NOC (1985)

režie Juraj Herz; scénář Jaromíra Kolářová, J. Herz; kamera Viktor Růžička; hudba Michael Kocáb; hrají Jana Řiháková, Jana Brejchová, Rudolf Hrušínský, Sylvie Turbová, Jiří Štěpnička aj. Film o české komunistické novinářce umučené v koncentračním táboře v Ravensbrücku vznikl jako politická objednávka, avšak s osobním nasazením režiséra Juraje Herze (jako dítě byl vězněn v téměř lágru). Nejedná se o tradiční životopisný film, příběh Jožky Jabůrkové-Palečkové je poskládán z pocitových scén a retrospektivních epizod z jejího dětství a soukromých vztahů, s důrazem na její sociální aktivity v dělnickém hnutí. Propagaci komunismu ve filmu zčásti překrývá expresivní obrazový styl s výraznými formálními postupy, zejména v barevném tónování. Dramatický děj kulminuje ve strhujících scénách hrdinčina umírání v cele smrti, kdy její vzpomínky a vize umocňuje baladická hudba M. Kocába.

SMRT SI ŘÍKÁ ENGELCHEN (1963)

režie Ján Kadár, Eimar Klos; scénář J. Kadár, E. Klos podle Ladislava Mňačka; kamera Rudolf Milič; hudba Zdeněk Liška; hrají Jan Kačer, Ěva Poláková, Vlado Müller, Martin Růžek, Blažena Holíšová aj. Už L. Mňačko, sám kdysi partyzán, se v literární předloze snažil demytizovat partyzánský odboj a glorifikaci partyzánů, zkomplikoval i černobílá schémata dobrých sovětských a špatných německých vojáků. Autentické válečné zkušenosti jeho i režisérské dvojice Kadára a Klose se vzpíraly komunistické propagandě (ve filmu víc než v knize). Zraněný partyzán po válce přehodnocuje své činy a přitom se odhaluje oficiálně utajovaná pravda o tragické události povražděné beskydské vsi Ploština (ve filmu Paseky), na níž nesli vinu partyzáni. V trýznivých vzpomínkách začíná hrdina relativizovat své hrdinství, hromadná smrt nevinných se mu hluboce vrývá do svědomí a je nucen hledat smysl své další existence.

ATENTÁT (1964)

režie Jiří Sequens; námět a scénář Kamil Pixa, Miloslav Fábera, Jiří Sequens; kamera Rudolf Milič; hudba Ludwig van Beethoven; hrají Ladislav Mrkvička, Rudolf Jelínek, Radoslav Brzobohatý, Jiří Kodet, Josef Vinklář aj. Divácky kultovní film Jiřího Sequense je uměleckou rekonstrukcí skutečného průběhu významného aktu protifašistické vzpoury - atentátu na R. Heydricha, říšského zástupce v protektorátu Böhmen und Mähren (1942). Film natolik vstoupil do obecného povědomí, že získal bezmála statut hraného dokumentu, ačkoli ne vše v ději odpovídá historickým reáliím tzv. operace Anthropoid. Co však vzbuzuje podiv, je „tolerance“ cenzury vůči heroickému činu, který nebyl organizován komunisty, nýbrž čs. zahraniční jednotkou v Anglii. I režisér - komunista ustoupil v zájmu objektivity z důsledně stranické pozice. Uměleckou úroveň a sugestivní dobovou atmosféru umocňují herecké výkony ve výhradně mužském obsazení.

NĚMÁ BARIKÁDA (1948)

režie Otakar Vávra; scénář Jan Drda, O. Vávra; kamera Václav Huňka; hudba Jiří Srnka; hrají Jaroslav Průcha, Barbara Dropiňská; Jaroslav Marvan, Vladimír Šmeral, Marie Vášová aj. Na filmu Otakara Vávry se únorová změna režimu ještě příliš neodrazila, nicméně realizace osvobozovacích bojů v Praze roku 1945 byla zjevně tendenční oslavou Sovětské armády. Už ze scénáře Jana Drdy je zřejmá ambice rekonstruovat květnové události jako spontánní lidový odboj, bez ohledu na historickou věrnost. Autenticitu podpořily i dokumentární záběry z Vávrova dokumentu Cestou k barikádám a konkrétní lokace u Trojského mostu. Politický důraz na KSČ jako vůdčí sílu povstání byl do filmu povinně vložen až v drobné dotáče. Barikádňky v jejich různosti (četník, „Španělák“, věžeňkyně z lágru, staří revolucionáři z lidu) však sjednocoval vlastenecký entuziasmus, nikoli stranická solidarita.

MARATÓN (1967/8)

režie Ivo Novák; scénář Jan Procházka, I. Novák; kamera Václav Hanuš; hudba Zdeněk Liška; hrají Jaromír Hanzlík, Jana Brejchová, Vladimír Menšík, Petr Kostka, Karel Höger, Zdeněk Štěpánek aj. Scenárista Jan Procházka, v jehož prózách je válka viděna v odpatetizovaném pohledu, v Maratónu odvážně předvedl květnové povstání a osvobození Prahy (1945) jako tragikomickou frašku, v níž mimo jiné také teče krev a umírá se. Ve filmu režiséra Ivo Nováka nepadne slovo o „hlavní úloze KSČ“, sovětská i německá armáda se utkávají téměř výhradně v komediální optice. Průběh revoluce se jeví jako chaoticky vzrušený a veselý happening, odpoutaný od ideologického dozoru. Milostné téma, které se jím proplétá, je neseno v odlehčené euforii, kterou přeruší až smrt. O osudu filmu paradoxně rozhodla opět „osvobozovací“ vojska v roce 1968. Byl stažen z distribuce i kvůli scenáristovi obviněnému z revizionismu.